

Ochrana přírody

KULÉROVÁ PŘÍLOHA ročník 80 číslo 3 2025

ZPRÁVY / AKTUALITY / OZNÁMENÍ

Tisková zpráva AOPK ČR

Olomoucko: nové tůňe budované pro přírodu osídlili první obojživelníci

V loňském roce bylo v chráněné krajinné oblasti Litovelské Pomoraví a v národní přírodní rezervaci Žebračka u Přerova vybudováno celkem 24 tůň. Měly oživit krajinu a poskytnout domov pro ty rostliny a živočichy, kteří k životu potřebují drobné stojaté vody. Záměr připravila Agentura ochrany přírody a krajiny ČR. S příchodem jara tůňe ožily.

Jako první se v tůňích objevili skokani štíhlí, kteří zde nakladli již přes sto snůšek, překvapivě je však hned vzápětí následovali také ropuchy obecné, a dokonce i čolci velcí a kuňky obecné. Další nárůst počtu druhů je očekáván v následujících letech, kdy tůňe začnou více zarůstat vodní vegetací.

„Skokani štíhlí patří do skupiny tzv. hnědých skokanů, kteří se rozmnožují jako jedni z prvních, často již během března. Ukazuje se, jak důležité bylo umístit do tůň kmeny a větve stromů, na ty totiž skokani štíhlí své snůšky přilepují,“ říká Jan Koutný z Agentury ochrany přírody a krajiny ČR.

Drobné stojaté vody jsou domovem většiny mokřadních druhů a pro přežívání řady z nich, jako jsou třeba vážky a obojživelníci, je jejich přítomnost zásadní. Osluněné tůňe obývají rovněž dnes již vzácné druhy, například vodní rostlina žebračka bahenní, vážka jasnosvrtná, čolek velký nebo kuňka obecná. Drobné vodní plochy zvyšují přírodní rozmanitost v naší krajině, a je proto důležité nové tůňe vytvářet, chránit je a věnovat jim adekvátní péči.

V dnešní intenzivně využívané krajině je přirozeně vznikajících tůň nedostatek. Například

Mělké tůňe u Mlýnského potoka v lokalitě Lhota nad Moravou jsou v únoru plné vody (únor 2025).
Foto Jakub Miřijovský

vodní toky ztratily schopnost vytvářet slepá ramena a většina mokřadů byla odvodněna a přeměněna v pole. Člověkem vytvořené tůňe tedy obnovují krajinu v nivách řek, která byla kdysi plná přírodních tůň.

„Nové tůňe mají různou hloubku a členité břehy s pozvolným sklonem. Některé vysychají, voda se v nich udrží jen zjara nebo po větších deštích. Takové tůňe osídluje zase jiné spektrum rostlin a živočichů, kteří jsou na vysychání adaptováni, jako například střevlíček pobřežní nebo šídlatka brvnatá. Vysychání navíc reguluje množství invazních nepůvodních druhů ryb jako střevlíčka východní nebo karas stříbřitý,“ podotýká Jan Koutný.

Akce byla finančně zajištěna z Národního programu obnovy – Podpory obnovy přirozených funkcí krajiny (NPO–POPFK). Záměr připravila,

administrovala a dozороvala Agentura ochrany přírody a krajiny ČR. Tůňe realizovala firma STAVOS VIDČE, s.r.o. ■

Pomozte s validací dat během Prvního celokrajinského BioBlitzu

BioBlitz je název krátkodobých akcí průzkumu a zaznamenávání druhů. Od 19. května do 8. června 2025 proběhne historicky první celokrajinský BioBlitz – rozsáhlá akce zaměřená na dokumentaci biodiverzity. Zapojí se tisíce milovníků přírody, kteří budou pomocí portálu iNaturalist zaznamenávat pozorování rostlin, živočichů, hub a dalších organismů. Očekává se, že během této iniciativy vznikne velké množství nových dat, která mohou být po validaci zásadní pro ochranu přírody – a právě zde přichází prostor pro odborníky.

Ukrajinské rozšíření roháče obecného (*Lucanus cervus*) na portálu iNaturalist. Tento evropsky významný druh brouka lze snadno mapovat s pomocí zapojení široké veřejnosti a informace o jeho výskytu slouží k vymezení chráněných území. Autor Jonáš Gaigr

Zveme všechny přírodovědce, taxonomy a specialisty na jednotlivé skupiny organismů, aby se zapojili do validace pozorování v rámci platformy iNaturalist. Vaše odborné znalosti jsou klíčové pro ověření přesnosti určení druhů a tím i pro kvalitu získaných dat. Efektivní ochrana přírody stojí na spolehlivých a dostupných datech. Občanská věda představuje důležitý zdroj těchto dat, zejména v místech a dobách, kde chybějí experti či kapacity pro systematický sběr informací. BioBlitz je tak nejen skvělou příležitostí ke sběru dat z celé Ukrajiny, ale i k budování komunity odborníků a občanských vědců. Informace o výskytu druhů poslouží díky projektu Conservation of Natural Heritage for LIFE in Ukraine (ConNaturLIFE Ukraine) k vytváření efektivního systému správy a řízení soustavy chráněných území Smaragd (tzv. Emerald network, která je v nečlenských zemích EU alternativou soustavy Natura 2000).

Díky iNaturalist se již na Ukrajině podařilo shromáždit přibližně 1,4 milionu pozorování. Ověřená data z portálu iNaturalist jsou přebírána do celosvětové databáze GBIF (Global Biodiversity Information Facility, <https://gbif.org>). Přes GBIF jsou pak ukrajinským uživatelům díky aktivitám kolegů z organizace Ukrainian Nature Conservation Group zprostředkována přes webové rozhraní UNCG Biodiversity

viewer (<https://uncg.org.ua/biodiversity-viewer/>) a slouží tak stejně jako česká data v Nálezové databázi ochrany přírody každodenní praktické ochraně přírody.

Validace pozorování komunity uživatelů je jednoduchá. Přihlaste se na iNaturalist.org, sledujte projekt ukrajinského BioBlitzu (naskenujte QR kód či vyhledejte mezi projekty „Перший загальноукраїнський біобліц“) a přispějte svou expertizou tam, kde je to nejvíc potřeba. Postup je jednoduchý: 1) Na kartě projektu klikněte na sekci pozorování; 2) Klikněte na záložku „Identifikovat“ a pomocí filtrů vyberte skupinu, na niž se specializujete; 3) Pomozte nám spolehlivě určit co nejvíce druhů. Deset nejpilnějších validátorů z Česka navíc na konci srpna zkontaktujeme a jako poděkování jim předáme tričko projektu ConNatur LIFE nebo publikaci o přírodě Ukrajiny.

První celoukrajinský BioBlitz je realizován v rámci projektu Conservation of Natural Heritage for LIFE in Ukraine (101148569 — LIFE23-PRE-CZ-ConNaturLIFE Ukraine — LIFE-2023-PLP). Projekt je realizován z programu Evropské komise LIFE a je spolufinancován ze státního rozpočtu ČR. ■

Jonáš Gaigr

Odkaz na datascenný projekt Prvního celoukrajinského Bioblitzu na portálu iNaturalist.org: <https://www.inaturalist.org/projects/pershyi-zahalnoukrainskyi-bioblits-7254af95-bccb-45e6-90c4-996484aab801>

Evropský diplom slavil šedesátku

V době, kdy teprve začaly na veřejnost prosakovat první zprávy o poškozování životního prostředí na naší planetě, jehož rozsah a intenzitu tušil pouze omezený počet odborníků, přišla Rada Evropy s neotřelým nápadem. Mezinárodní mezivládní organizace, od května 1949 se zabývající zejména posilováním demokracie, lidských práv a právního státu v členských zemích, navrhla oceňovat národní parky, přírodní rezervace, chráněné krajiny a další kategorie územní ochrany přírody na našem kontinentě Evropským diplomem. Aby se tak stalo, musí navržená plocha splňovat hned dvě podmínky: uchovávat přírodní a krajinné dědictví celoevropského významu, ať už v podobě abiotického prostředí, bioty (živé složky ekosystému), nebo obojího, a současně o něj příkladně pečovat. Po posouzení nominace skupinou specialistů sestávající z expertů různého zaměření, návštěvě nezávislého odborníka přímo na místě a schválení Výborem ministrů Rady Evropy náleží Evropský diplom vyznamenanému území pět let. Poté se stejně pozorně přezkoumává oprávněnost ocenění. Evropský diplom je udělen dané lokalitě obvykle s několika přísnými podmínkami doprovázenými na míru šitými doporučeními jejím správcům. Pokud lokalita uspěje, stává se opětovně nositelem uvedené ceny, ale již na deset let, kdy se hodnocení opakuje (viz *Ochrana přírody*, 73, 2, i-iii a 75, 5, v-vii, 2020).

Protože uvedený nápad dozrál do praktické podoby již v roce 1965, slaví první mezinárodní cena tohoto typu ve světě vůbec v roce 2025 šedesátiny. Připomeňme, že v současnosti se mezi její nositele řadí 66 různě velkých chráněných území ve 27 zemích. Od roku 2000 mezi ně patří také národní park Podyjí, chráněná krajinná oblast Bílé Karpaty a národní přírodní rezervace Karlštejn.

Ukázka dobře zachovalé evropské přírody z Itálie

Oslavu 60. výročí Evropského diplomu spojila správa integrální přírodní rezervace Sasso Fratino s připomenutím, že od jejího ocenění uběhlo letos 40 let. Pozoruhodná plocha ležící v severovýchodních Apeninách představuje přísně chráněné území, kam je vstup povolen pouze badatelům provádějícím v něm výzkum. Důvodem je nejen úspěšná snaha zachovat dlouhověký les, v nadmořské výšce nad 1 300 metrů tvořený převážně bukem lesním (*Fagus sylvatica*), ale i bezpečnost návštěvníků. Strmostí svahů rezervace připomíná první přírodní lokalitu světového dědictví UNESCO v ČR – národní přírodní rezervaci Jizerskohorské bučiny. Celostátní konference, konané 8.–9. května 2025, se kromě představitelů příslušných regionů, obcí, nevládních organizací, církví a univerzit účastnil také italský ministr životního prostředí a energetické bezpečnosti Gilberto Pichetto Gratin.

O chráněné území se stará dobře vybavená specializovaná jednotka karabiniérů (vojenského četnictva), v níž kromě lesní stráže působí také odborníci na biologickou rozmanitost. Hlavním problémem rezervace zůstávají příliš početní volně žijící kopytníci, na mnoha místech zabraňující přirozené obnově cenných porostů.

Čím žije Evropský diplom

Na vyhodnocení šesti dekád Evropského diplomu pozvala na 21.–22. května 2025 španělská vláda, vláda Autonomního společenství Andalusie a správa přírodního a národního parku Sierra Nevada jeho nositele do Granady. Andaluské město vyniká nejen mimořádně bohatou historií převtělenou do tamější kultury včetně architektury, ale shlíží na něj působivé pohoří Sierra Nevada neboli Sněžné hory. Akce se zúčastnilo 72 delegátů z 24 zemí a nositele prestižního ocenění z České republiky zastupoval Pavel Müller, ředitel Správy národního parku Podyjí.

Slavnosti předcházelo zasedání skupiny specialistů pro Evropský diplom pro chráněná území, které předsedá autor článku. Její členové mj. souhlasili s udělením Evropského diplomu právě národnímu parku Sierra Nevada, analyzovali výroční zprávy nositelů ocenění a zabývali se situací v některých chráněných územích, jako je známý španělský národní park Doñana, přírodní rezervace Weltenburger Enge v SRN nebo místo

pobřežního dědictví Purbeck ve Spojeném království. Návrh na udělení Evropského diplomu podala správa krajinného parku Orlí hnízda (Park Krajobrazowy Orlich Gniazd) na jihu Polska.

Vlastní slavnostní zasedání proběhlo v Carmen de los Mártires, skvostném komplexu budov a zahrad s výhledem na celou Granadu, v němž Maurové původně věznilí křesťanské zajatce. Zástupci španělských a andalusických ministerstev, Rady Evropy a Stálého výboru Úmluvy o ochraně evropské fauny a flóry a přírodních stanovišť (Bernské konvence), pod níž agenda Evropského diplomu v Radě Evropy spadá, a primátor Granady ve svých vystoupeních zdůrazňovali, že místa oceněná Evropským diplomem představují výkladní skříně přírody a krajiny našeho kontinentu a v řadě případů i celé planety. Evropský diplom následně obdrželi představitelé správy regionálního parku Gallipoli Cognato v jižních Apeninách. Oblast o rozloze 270 km², přezdívaná Malé Dolomity, mj. hostí 24 endemických druhů cévnatých rostlin a 36 endemických druhů volně žijících živočichů.

Na ceremoniál navázal kulatý stůl správců ploch vyznamenaných Evropským diplomem, organizovaný v místním Vědeckém parku. Diskuse se mj. zaměřila na přizpůsobování se horských chráněných území změnám podnebí, prezentované na švýcarských a španělských příkladech. V sekci věnované vodnímu hospodářství v chráněných územích zaujaly zkušenosti irských kolegů. Turistika může přinést do rozpočtu chráněných území nemalé finanční prostředky, ale její nadměrná forma (*overtourism*) dokáže vážně ohrozit samotné hodnoty, pro něž byla vyhlášena. Na záchraně dvou ikonických druhů, zubra (*Bison bonasus*) a rysa iberského (*Lynx pardinus*), se významným způsobem podílel jak polský, tak běloruský Bělověžský národní park, resp. národní park Doñana ve Španělsku. Výstižné referáty z Maďarska, Francie a Španělska cílily na jednu z klíčových oblastí fungování územní ochrany, a to jsou vztahy s místními obyvateli a dalšími zainteresovanými stranami.

O čem je prohlášení z Granady

V samém závěru akce přijali účastníci Granadskou deklaraci. Šedesáté výročí Evropského diplomu s sebou přináší možnost představit široké i odborné veřejnosti úspěšnou péči o celoevropské přírodní a krajinné dědictví, ať už jde o druhy, biotopy, nebo procesy probíhající v ekosystémech. Prohlášení upozorňuje

Dlouhověký les v Sasso Fratino v italských Apeninách se těší od roku 1959 přísné ochraně: některé stromy v něm jsou staré více než 500 let. Foto Jan Plesník

na důležitost posilování úlohy místních obyvatel na řízení chráněných území a na nezbytný rozvoj informování, výchovy a vzdělávání veřejnosti a cílových skupin obyvatelstva, včetně školáků a mládeže a získávání jejich podpory. Současně ale delegáti upozornili na stále intenzivnější tlak na chráněná území s cílem prosadit jiné využití příslušných ploch.

Jako odpověď na zatím nepříliš úspěšnou snahu omezit rozumným způsobem dopady trojitě krize životního prostředí (změny podnebí, posuny v biologické rozmanitosti, znečišťování prostředí cizorodými látkami) zařadila Rada Evropy v květnu 2023 environmentální problematiku mezi své priority a Výbor ministrů přijal 14. května 2025 nově formulovanou Úmluvu o ochraně životního prostředí prostřednictvím trestního práva (*Convention on the Protection of the Environment through Criminal Law*), takže je vystavena k podpisu a ratifikaci členskými státy Rady Evropy.

O tom, že životní prostředí se na našem kontinentě nenachází ve zrovna příznivém stavu, není pochyb. V lavině až alarmistických zpráv ale potřebujeme slyšet také úspěšné příběhy. A právě Evropský diplom nám v naprosté většině případů už šest desetiletí takovou vítanou příležitost nabízí. ■

Tisková zpráva AOPK ČR

Závěry kulatého stolu na téma „Výskyt sršně asijské v ČR“

Dne 20. 5. 2025, příhodně na Mezinárodní den včel, proběhl na půdě Poslanecké sněmovny ČR kulatý stůl na téma výskyt sršně asijské v České republice. Kulatý stůl proběhl pod záštitou Oldřicha Hájka, senátora PČR, ekonoma a včelaře; a Margity Balaščíkové, poslankyně PČR. Kulatého stolu se také zúčastnilo několik desítek odborníků a včelařů. Jaké jsou závěry kulatého stolu?

Během informací velmi nabitého programu vystoupilo na sedm přednášejících, kteří tematicky a svou aktuálností pokrývají problematiku sršně asijské. „Sršeň asijská je nebezpečný invazní živočich, kterého jsme u nás již několikrát zaznamenali a v západní Evropě, zejména ve Francii a Belgii, je už poměrně hojně rozšířený. Jde o velmi aktuální téma a musíme mu věnovat pozornost, než bude pozdě. Sršeň asijská je mj. velmi nebezpečná pro včelu medonosnou. Dělnice sršně za den uloví až 4 včely. Jde o situaci ohrožující tuzemská včelstva,“ uvádí docent Oldřich Hájek.

Významnou roli v monitoringu a následné eradikaci hraje Agentura ochrany přírody a krajiny ČR. „V případě sršně asijské AOPK ČR získává od veřejnosti záznamy o výskytu prostřednictvím aplikace Nahlaš sršeň, přes e-mail invaznidruhy@aopk.gov.cz či z platformy Najdi.je. U potvrzených nálezů pak pracovníci AOPK ČR dohledávají hnízda, konzultují postup jejich likvidace s Hasičským záchranným sborem, jenž ji provádí, a zajišťují následný monitoring lokalit,“ představuje Pavel Pešout, ředitel sekce ochrany přírody a krajiny. „Díky aplikaci Nahlaš sršeň jsme v loňském roce obdrželi přes 1000 hlášení. Na našem území je trvale zasídleno dalších 20 invazních druhů. Sršeň asijskou u nás pozorujeme od roku 2023 a zatím u nás není trvale usídlena. Z dalších invazních druhů bych určitě zmínil raka mramorovaného, kterého letos nově pozorujeme u Spytihněvi na Zlínsku,“ doplňuje Tomáš Görner, expert AOPK ČR na problematiku invazních druhů.

Z hlediska dalších charakteristik a vlastností sršně asijské je potřeba zmínit, že je velmi dobrý, vytrvalý letec. Také dokáže v krajině aplikovat řadu loveckých strategií. Ovšem včele medonosné dává z hlediska potravní preference přednost před volně žijícími hmyzem. „Hnízdo sršně asijské dokáže za sezonu zkonsumovat až 90 kg včel, což představuje 4 celé úly. Při

Kulatý stůl na téma „Výskyt invazního druhu sršně asijské (*Vespa velutina*) v ČR“ v Poslanecké sněmovně Parlamentu ČR dne 20. 5. 2025. Foto PSP ČR

takovém apetitu ale jedno hnízdo sršně asijské oslabí všechna včelstva v dostupné letové vzdálenosti takovým způsobem, že jen obtížně přežijí do další sezony,“ doplňuje Oldřich Hájek.

Sršeň asijská už není jen hrozbou na papíře. Je tady a představuje reálné riziko. Francouzský region Rhône nabízí varovný příklad. V roce 2016 zde bylo nalezeno pět hnízd. O osm let později jejich počet přesáhl 2 200. Hnízda sršní se přitom mohou objevit téměř kdekoli. Nacházejí se ve stromech, pod střechami, na půdách, v parcích, zahradních kůlnách, městských vnitroblocích nebo v podmáčeném terénu. Právě tato rozptýlenost a nepředvídatelnost vyžaduje profesionální zásahové týmy s výcvikem a vybavením, které si poradí i v náročném prostředí, kde běžná technika nestačí. Nezbytným nástrojem jsou karbonové teleskopické tyče s dosahem do výšky až 30 metrů. Jsou vybavené přesným systémem pro aplikaci insekticidů přímo do hnízd. Díky této technologii je možné zasahovat rychle, bezpečně a bez zbytečného ohrožení okolí i samotných pracovníků.

Na příchod sršně asijské dlouhodobě upozorňuje Pracovní společnost nástavkových včelařů (PSNV), která se této problematice věnuje již

několik let. Sleduje vývoj v zahraničí, analyzuje rizika a navrhuje konkrétní opatření pro Českou republiku. Vedle odborné činnosti se PSNV zaměřuje také na veřejnost. Vydává informační brožury a letáky, organizuje osvětové aktivity a informuje občany o rizicích, prevenci i možnostech, jak reagovat. „Francie reagovala pozdě a situace se jí vymkla z rukou. Pokud nechceme zopakovat stejnou chybu, musíme jednat včas. Inspiraci máme právě tam, kde už dobře vědí, co sršeň asijská dokáže,“ upozorňuje Václav Novák, odborník, který se tématem dlouhodobě zabývá a aktivně se podílel na jejich likvidaci v terénu.

Na rozdíl od Francie je u nás o toto téma velký zájem ze strany veřejnosti a odborných institucí. Národní centrum zemědělského a potravinářského výzkumu, v.v.i. (CARC) se od roku 2022 aktivně podílí na přípravě eradikačního plánu a metodiky postupu při výskytu sršně asijské zejména skrze platformu Najdi.je a ve spolupráci s autory aplikace Nahlaš sršeň. Dále se účastníme vývoje pokročilých řešení – od využití nanotechnologií v tzv. trojském koni až po přípravu harmonizačního radaru. „Na mezinárodní úrovni spolupracujeme na vývoji AI

modelů pro identifikaci sršně a zapojujeme se do Horizon scanningu zaměřeného na sledování dalších druhů sršní v Evropě,“ představuje Jiří Skuhrovec.

První hnízdo sršně asijské v České republice bylo nalezeno 5. 10. 2023 v Plzni. V roce 2024 proběhla likvidace hnízda sršně asijské, konkrétně dne 30. 7. 2024 v Budišovicích u Opavy. Dále byla celá řada pozorování jedinců tohoto druhu, ovšem bez dohledání hnízda. Velkým problémem z hlediska rozvoje šíření sršně asijské představuje dálková kamionová doprava, kdy se sršeň asijská jako černý pasažér veze do dalších regionů a zemí.

Český svaz včelařů se od zjištění prvního výskytu a likvidace hnízda v r. 2023 snaží informovat svou členskou základnu o tom, jak je sršeň asijská nebezpečná pro včely a další opylovatele, jak ji poznat a také jakým způsobem její výskyt nahlásit. Časopis Včelařství č. 11/2023 byl zcela věnován této problematice. Český svaz včelařů oslovil Sdružení dopravců podnikajících ve vnitrostátní i mezinárodní nákladní a osobní dopravě v České republice ČESMAD BOHEMIA s prosbou o šíření informací o sršni asijské mezi řidiči kamionů tak, aby ji uměli poznat a věděli, kam výskyt nahlásit. „Moc nás potěšila rychlá reakce vedení sdružení, když informace proběhla na jejich facebooku,“ informuje Jarmila Machová, předsedkyně ČSV.

Sršeň asijská má v České republice vhodné podmínky pro své zasedání. Nemáme zde takové zimy, aby sršni královna u nás nemohla přezimovat. Přesto jsou nálezy sršně asijské v České republice zatím stále ojedinělé. Mimo dvou hnízd a několika jednotlivých nálezu nebyla v Česku pozorována. Nicméně je důležité se na budoucí výskyt připravit, a proto je nutné naučit veřejnost sršně asijskou rozpoznat. „Přesto bych upozornil na velkou expanzní rychlost sršně asijské. V západní Evropě vidíme opravdu velkou rychlost šíření. Jedno hnízdo sršně asijské vyprodukuje za sezonu 500–800 nových královen,“ upozorňuje Jan Walter ze Západočeského muzea v Plzni.

S ohledem na další a další výskyt invazních druhů je důležitá také koordinace s bezpečnostními složkami, které se na likvidaci podílí. Hasičský záchranný sbor ČR se problematikou invaze sršně asijské na území České republiky intenzivně zabývá. Vzhledem k rizikům, které tato problematika představuje, byl vytvořen informační materiál pro jednotky požární ochrany

a bude vložen do odborné přípravy. Postup v případě nálezu hnízda sršně asijské a potřeby zásahu jednotky PO je nastaven cestou spolupráce s AOPK ČR. „HŽS ČR má již reálnou zkušenost s likvidací hnízda sršně asijské na území Plzeňského kraje a i z tohoto bylo čerpáno při tvorbě materiálu určeného pro vzdělávání hasičů,“ přibližuje plk. Martin Legner, ředitel odboru IZS a jednotek PO.

Dobrou možností monitoringu sršně asijské je využití metod 3D tisku, umožňujících vyrobit specifickou monitorovací past. „Laboratoř 3D tisku Gymnázia J. A. Komenského a Jazykové školy s právem státní jazykové zkoušky Uherský Brod jako pilotní projekt realizuje tisk řady experimentálních monitorovacích pastí na sršeň asijskou. V 3D tisku lze pozorovat velké budoucí praktické uplatnění,“ uvádí Jan Krchnáček, student GJaK.

Helena Proková ze Slovenského svazu včelařů představuje své zkušenosti se sršni asijskou. „Na Slovensku byl první výskyt sršně asijské zaznamenán v roce 2023. Od tohoto roku máme několik pozorování, kdy prozatím poslední bylo 17. března 2025 v obci Pravenec (okres Prievidza). Je potřeba upozornit na značnou expanzi sršně asijské, kdy v roce 2022 bylo ve Francii identifikováno přes 250 000 hnízd. Sršeň asijská se v Evropě velmi dobře adaptuje a je to vyloženě městský živočich, kdy mu městské aglomerace velmi vyhovují. Účastnila jsem se likvidace desítek hnízd ve Francii, kdy největší z nich mělo velikost 1 metr a přes 7 000 buněk. Sršeň asijská je při vyrušení velmi agresivní. Při útoku bodá opakovaně a na cíl vystřikuje dráždivou moč. Žihadlo sršně asijské je 5–7 mm dlouhé, obyčejný včelařský oblek na něj nestačí. Naše zkušenosti ukazují, že největší hnízda mohou vychovat až 1 500 královen. Velkým problémem je kamionová doprava, která šíření sršně asijské značně urychluje,“ doplňuje.

Bude rok 2025 rokem sršně asijské? Pozorujeme, že počasí v České republice se mění a klima spíše nahrává příchodu invazních druhů. „Významná bude letošní sezona. Z hlediska monitoringu sršně asijské jsme, myslím, velmi dobře připraveni. Monitorovány jsou významné dopravní koridory a silnou stránkou je všímavá a spolupracující veřejnost. Přesto jde o velkou výzvu a nyní je potřeba vylepšit zejména technické vybavení. Pořízení teleskopických tyčí je jedna z cest, jak efektivně likvidovat hnízda sršně asijské. Tento kulatý stůl z 20. května 2025 je první z aktivit, které ve věci sršně

asijské připravujeme. Záznam tohoto kulatého stolu lze pustit na tomto odkazu: videoarchiv.psp.cz/playa.php?cast=4660,“ uzavírá Oldřich Hájek, senátor PČR. ■

Tisková zpráva AOPK ČR

Čtyři mrtví vlci na Jesenicku. Pravděpodobně byli otráveni.

Mezi únorem a dubnem letošního roku byli v Rychlebských horách postupně nalezeni čtyři mrtví vlci v katastru Horních Skorošic a Horní Lipové. Jde zřejmě o příslušníky jedné smečky, kteří byli zaznamenáni na podzim 2024 na fotopasti Hnutí Duha Šelmy. Pitvu mrtvých zvířat provedli experti z Veterinární univerzity v Brně. Ukázala, že se s největší pravděpodobností jedná o otravu dosud nezjištěnou látkou. Nyní pokračují toxikologické testy. Kvůli podezření, že vlci byli otráveni, podala Agentura ochrany přírody a krajiny ČR trestní oznámení.

„Byla to mladá zvířata v dobré kondici, z analýzy DNA vyplývá, že se jednalo o tři sourozence, kteří pocházejí z loňského vrhu. Analýza DNA pro čtvrtého vlka se nyní zpracovává. Podrobná pitva vyloučila střelné či jiné poranění, srážku s vozidlem i chorobu. Zdá se, že vlci všichni uhynuli přibližně ve stejnou dobu, ale byli nacházeni postupně. Víme, že v oblasti Skorošic byla také nalezena mrtvá liška, několik kaňaků a krkavec. Nebezpečí z otrávené návnady ovšem nehrozí jen volně žijícím zvířatům, ale také třeba pobíhajícím domácím psům,“ konstatuje Petr Šaj z Agentury ochrany přírody a krajiny ČR.

V oblasti Rychlebských hor se vlci trvale vyskytují od roku 2022. Do naší přírody se přirozeně vracejí, mají zde dostatek potravy – spárkaté zvěře. Vlci mohou pomoci snížit počty místy přemnožených prasat divokých či srnců, kteří působí škody v lesích a na polích. Komplikaci mohou však představovat pro chovatele hospodářských zvířat. Zejména proto byl pro řešení soužití hospodářů s vlkem připraven tzv. Program péče, jehož realizací je pověřena Agentura ochrany přírody a krajiny ČR.

AOPK ČR poskytuje zemědělcům poradenství, jak stáda efektivně zabezpečit, stát pro tyto účely poskytuje dotace z Operačního programu Životní prostředí. Chovatelé mají také nárok na náhradu škody v případě vlčího útoku. V oblastech, kde se vlk opakovaně vyskytuje, mohou získat i takzvanou náhradu újmy za ztížení pastvy. Financovat tak mohou například jinou

organizaci pastvy – zahánění na noc do zabezpečených košárů, údržbu funkčního oplocení či péči o pastevecké psy. Cílem těchto podpor je zmírnit socioekonomický dopad výskytu vlka na nejzasaženější skupinu, chovatele hospodářských zvířat, kteří musejí přizpůsobovat dosavadní ochranu pasených zvířat přítomnosti vrcholového predátora. Vlk jako potravní oportunista loví nejspíše dostupnou potravu, proto je nutné chránit chovy hospodářských zvířat a nedovolit mu lovit tuto snadnou kořist.

„Je jedno, zda někdo líčil cíleně na vlky, nebo na jiné zvíře. Fakt, že se šelmy a dravci stávají v 21. století obětí pytláků a travičů, je opravdu ostudný. Vlk patří mezi kriticky ohrožené druhy, v minulosti byl v řadě zemí vyhuben a dnes se i do naší přírody postupně vrací. Bohužel to není první případ pytláctví, evidujeme jich už několik, předchodím byla otrava nervovým jedem karbofuranem v národním parku České Švýcarsko. V případě některých jedů hrozí nebezpečí i lidem, pokud s otráveným zvířetem přijdou do kontaktu. Prosíme proto každého, kdo by mohl mít k otravě jesenických vlků nějaké informace, aby je poskytl Policii ČR,“ apeluje František Pelc, ředitel Agentury ochrany přírody a krajiny ČR. ■

Více o návratu vlků do ČR: www.navratvlku.cz

Ramsarské vyznamenání pro Libuši Vlasákovou

Pro velké zásluhy v oblasti podpory mezinárodní spolupráce ve prospěch mokřadů Sekretariát Ramsarské úmluvy (RÚ) na ochranu mokřadů mezinárodního významu jako biotopů vodního ptactva o letošním Mezinárodním dni žen (8. 3.) udělil Libuši Vlasákové cenu „Women Changemakers in the World of Wetlands“ (viz <https://www.ramsar.org/our-work/activities/gender-wetlands/2025-women-changemakers-world-wetlands>). Volný překlad názvu tohoto ocenění je „Ženy jako zdroj nových podnětů ve světě mokřadů“.

Letošní kolo jeho udílení bylo teprve druhé od jeho ustavení podle usnesení Konference smluvních stran RÚ č. XIII.18 z r. 2018 o genderu a mokřadech, první rezoluci, která uznává důležitost řešení otázky rovnosti žen a mužů a posílení postavení žen při provádění Úmluvy. Smluvní strany se dále zavázaly k začlenění genderové perspektivy do práce Úmluvy, uznávající, že ženy hrají zásadní roli jakožto činitelky rozvoje a že rovnost žen a mužů a posílení postavení všech žen a dívek je klíčové pro

Libuše Vlasáková je jednou z žen, které ovlivňují svět mokřadů. Foto Archiv Ramsarské úmluvy

dosažení pokroku ve všech cílech a úkolech udržitelného rozvoje. Rezoluce vybízí smluvní strany, aby při provádění Úmluvy zohledňovaly genderové aspekty a uznaly význam žen, včetně žen z řad domorodých a místních obyvatel, při zajišťování, správě a ochraně mokřadů. Letos bylo ocenění uděleno 12 laureátkám z celého světa. Ocenění vycházela z posouzení zásluh nominovaných žen ve třech oblastech: (a) podpoře mezinárodní spolupráci ve prospěch mokřadů; (b) moudrém využívání (ramsarský termín, odpovídá u nás běžnému termínu „udržitelné využívání“) mokřadů; (c) ochraně mokřadů.

Libuše Vlasáková vystudovala Přírodovědeckou fakultu Univerzity Karlovy v Praze, obor ochrana a tvorba životního prostředí. Od roku 2001 pracuje na Ministerstvu životního prostředí, kde má na starosti agendu mezinárodních úmluv v ochraně přírody. V pozici vyššího ministerského rady vykonává mimo jiné funkci národní kontaktní osoby pro Ramsarskou úmluvu (RÚ) a je tajemnicí Českého ramsarského výboru (ČRV). Tou se stala po dvou svých předchůdcích – Jiřím Jandovi a Josefu Chytilovi – nedlouho po svém nástupu na MŽP v roce 2001. Jako koordinátorka naplňování mezinárodních závazků České republiky (ČR) v oblasti ochrany přírody má též na starosti Bonnskou úmluvu, Eurobats, AEWA a Memorandum o porozumění o ochraně dravců a sov Afriky a Eurasie. Působí též jako vedoucí delegací ČR na mezinárodních konferencích, v letech 2006–14 a od r. 2022 dosud zastupuje ČR ve Stálém výboru Ramsarské úmluvy a v letech 2007–14 i ve Stálém výboru Dohody Eurobats. Má dlouholeté zkušenosti v oblasti mezinárodní spolupráce v ochraně přírody,

přípravu strategických materiálů a koncepcí. Je též zkušenou organizátorkou konferencí, odborných kurzů a studijních cest na národní a mezinárodní úrovni. Rovněž byla iniciátorkou, spoluautorkou a spolueditorkou první české knihy souborně se zabývající mokřady: Čížková, H., Vlasáková L., Květ, J., (ed.): *Mokřady – Ekologie, ochrana a udržitelné využívání*. - Vydavatelství Jihočeské univerzity v Čes. Budějovicích, 2017. Tato kniha získala Cenu Českého literárního fondu za nejlepší českou odbornou knihu v oboru biologie vydanou v r. 2017.

Libuše Vlasáková se do své funkce a s ní spojených úkolů rychle a účinně vžila a na společenství českých „mokřadníků“ všeho druhu (vědců, pedagogů, ochranářů státních i tzv. nevládních) její vstup do uskutečňování zásad RÚ u nás zapůsobil jako vstup krásné čarodějky do slavného klasického francouzského filmu stejného názvu. Jakoby kouzelným proutkem díky její trpělivosti, pracovitosti a nadšení pro ochranu, obnovu a rozumné využívání mokřadů se ČRV a ES staly jedním z dělných a účinných nástrojů podporujících zapojení českého systému ochrany přírody a krajiny do širšího mezinárodního kontextu. Svědčí o tom vzrůst počtu českých „ramsarských lokalit“. Od jejího nástupu na MŽP jich přibýlo 5. Nyní je jich v ČR vyhlášeno celkem 14 a dalších 5 je navrženo k vyhlášení.

Efektivitu jednání ČRV a ES Libuše Vlasáková nezajišťuje po „mužském“ způsobu, s hrozbou téměř kázeňského postihu nedostatečně aktivních členů, nýbrž spíše „po žensku“, vlídným a přátelským jednáním s účastníky zasedání. To se automaticky přenáší také do jejich vzájemného jednání a do vztahu mezi předsedy ČRV a jeho členy. Jí svolávaná a pravidelně v půlročním taktu pořádaná jednání ČRV a ES se podobají setkáním bohatě rozvětvené a přitom dobře „sehrané“ rodiny. Její členové, pokud nedospějí k všeobecnému konsenzu, mohou samozřejmě zastávat rozdílné názory, a tak by mohly uvnitř rodiny vznikat spory. Ty se však vždy řeší věcně, účinně a bez zklamání nebo trpkosti ze strany zastánců odmítnutých názorů nebo návrhů. Na tom, že se takové jednání stalo v ČRV a ES normou, má Libuše Vlasáková obrovskou zásluhu a patří jí za to velký dík!

Navíc k jednáním ČRV a ES zaměřeným na péči o naše vlastní mokřady Libuše Vlasáková organizovala setkání nebo spolupráci s ramsarskými výbory v jiných zemích. Pravidelné úzké styky a vzájemná podpora se Slovenským ramsarským výborem jsou samozřejmostí

(mimořádně: Slovensko od r. 1989 vyhlásilo rovněž 14 „ramsarských lokalit“). Úzké styky má ČRV a ES také s Norským ramsarským výborem: díky jejímu úsilí se uskutečnily již tři projekty česko-norské spolupráce financované z tzv. „norských fondů“. Mezi jejich zásadní výstupy patří též již zmíněné vydání první české komplexní knižní publikace o mokřadech.

Dovedla také získat prostředky pro několik pracovních výjezdů ČRV a ES na „ramsarské“ mokřady v zahraničí (Slovensko 2x, Norsko 2x, Polsko, Německo, Litva a Bělorusko, v přípravě Maďarsko, Francie). Vyjíždí pravidelně na regionální i celosvětová jednání RÚ sama nebo doprovázena jedním až dvěma členy ČRV a ES. Tam patří k váženým a respektovaným delegátům států, které jsou smluvními stranami Ramsarské úmluvy. Sám mohu dosvědčit, jak významně se podílela na průběhu a závěrech 8. zasedání smluvních stran RÚ v jihokorejském Changwonu v r. 2008.

Libuše Vlasáková se neocenitelně zasloužila o to, že ČRV a ES více než dohnaly počáteční zpoždění své činnosti, takže ČR nyní patří k zemím, které i v celosvětovém srovnání vykazují největší jak vnitrostátní, tak mezinárodní „ramsarskou“ aktivitu. Jedním z jejích příkladů je zpracování problematiky vzájemného vztahu mezi mokřady a zemědělstvím jednak v česko-rakouské spolupráci, jednak na mezinárodní konferenci proběhnuvší v ČR (v Čes. Budějovicích) v r. 2015. K jejím nesporným zásluhám v oblasti ochrany, obnovy a rozumného využívání mokřadů ve smyslu RÚ přistupuje její další široké a užitečné působení, popsané v úvodním odstavci tohoto článku. V reakci na mezinárodní ocenění udělil předseda ČRV Mojmir Vlašín Libuši Vlasákové na posledním zasedání ČRV a ES (květen 2025) mokřadní ocenění „Zlatý Nezmar“.

A jistě neprozrazujeme nic nepatřičného, když doplníme tento článek sdělením, že Libuše Vlasáková je také zkušenou včelařkou, pečující o celkem 13 včelstev, a učitelkou včelařství, schopnou předávat své zkušenosti dalším zájemcům o chov včel. Nelze zde již podrobněji popsat a ocenit její vzornou péči o svoji užší i širší rodinu. Četné úkoly v rodině si ukládá sama a dokáže je obdivuhodně skloubit se svým plným profesionálním nasazením.

Závěrem dejme slovo Sekretariátu RÚ: jeden z jeho pracovníků vedl s Libuší Vlasákovou po udělení „ramsarského“ vyznamenání krátký

rozhovor. Uvedeme pouze volný překlad poslední položené otázky a odpovědi, s jejímž obsahem se, jak doufám, mohou ztotožnit i muži, kteří chtějí ve svém životě dokázat něco cenného a obecně prospěšného:

Otázka: „*Jako žena, která se podílela na významném pokroku v oblasti ochrany a rozumného využívání mokřadů, kde byste řekla, že je třeba investovat, aby se urychlil pokrok a posílila aktivita žen?*“ Odpověď: „*Ženám je třeba dát důvěru, autoritu a podporu. Když mají podporu a důvěru svého okolí, mohou dosáhnout neuvěřitelných výsledků. Myslím si, že ženy mají přirozené organizační schopnosti. Mohou řídit projekty, vést lidi a pracovat s velkým nasazením. Také si myslím, že toto je společné všem ženám, bez ohledu na národnost nebo barvu pleti. Mladé ženy jsou krásné a aktivní, starší ženy jsou krásné, aktivní a zkušené, a všechny mají potenciál a schopnost docilovat skvělých výsledků své práce a činnosti.*“

Dodatek za ČRV a ES: „Děkujeme Ti a držíme Ti všechny své palce, vážená a milá Líbo!“ ■

Jan Květ, čestný člen ČRV a emeritní člen jeho ES

Tisková zpráva AOPK ČR

Vzácný motýl modrásek komonicový potřebuje v Bílých Karpatech speciální péči. Pomůže akční plán

Kriticky ohrožený modrásek komonicový žije v chráněné krajinné oblasti Bílé Karpaty už jen na několika místech. Dříve byl přítom rozšířen po celé České republice, dnes jsou Bílé Karpaty společně s Pálavou jeho posledním tuzemským útočištěm. Vymizel především kvůli tomu, že se v krajině přestalo tradičně hospodařit. Regionální akční plán na jeho záchranu nyní schválila Agentura ochrany přírody a krajiny ČR.

„*Tento nenápadný motýl dříve obýval teplé stepní oblasti po celé České republice. Avšak po druhé světové válce se zásadně změnilo zemědělské využívání krajiny a modrásek komonicový postupně vymizel. Podobně jako jiní motýli má totiž velké nároky, jeho housenky se živí jediným druhem rostliny – úročníkem bolhojem. Ta ale zvládne vyrůst jen na místech, která nejsou zarostlá vysokou travou či dřevinami. V plánu na záchranu modráska se proto zaměříme právě na péči o takové lokality.*“

Počítáme i s umělým odchovem a vypuštěním motýlů či housenek na vhodná místa,“ vysvětluje Václav John z Agentury ochrany přírody a krajiny ČR.

V Bílých Karpatech proběhlo v letech 2018–2022 mapování modráska komonicového, které potvrdilo výskyt několika populací – největší na Vyškovci a ve Vyškoveckých Bošačkách, menší pak na Žitkové, ve Starém Hrozenkově, na Mikulčině vrchu a v okolí Lopenického sedla.

„*Péče o místa, kde modrásek komonicový doposud žije, není jednoduchá. Je potřeba, aby se louky kosily po částech, důležité je i správné načasování. Modráskovi prospívá i pastva, především skotu a koní, ale jen do určité míry. Proto se zaměříme také na spolupráci s místními hospodáři, bez nich by to určitě nešlo. V neposlední řadě hraje důležitou roli propojení jednotlivých populací, které je klíčové pro zajištění jejich stability,*“ vysvětluje Tomáš Ernest Vondřejc z Agentury ochrany přírody a krajiny ČR.

„*Dnes je Mezinárodní den biologické rozmanitosti. Naší prioritou je samozřejmě udržet krajinu ve stavu, kdy poskytuje domov co nejširšímu spektru rostlin a živočichů. V případech, kdy se to nedaří, přicházejí na řadu speciální opatření. Záchranných programů pro ohrožené druhy nyní běží již čtrnáct, díky nim se v naší přírodě udržují třeba sysli, užovky stromové či hořečky. Evropský projekt PROSPECTIVE LIFE nám umožňuje zaměřit se i na další druhy – jedním z nich je právě modrásek komonicový. Denní motýli jsou totiž velmi ohroženou skupinou – za posledních 60 let u nás už vyhynulo 19 druhů,*“ konstatuje František Pelc, ředitel Agentury ochrany přírody a krajiny ČR.

Regionální akční plány slouží k záchraně populací ohrožených druhů rostlin a živočichů na regionální úrovni. Často se mezi ně vybírají tzv. deštníkové druhy, jejichž ochranou se pomůže řadě jiných rostlin a živočichů s podobnými nároky na prostředí. Záchranné programy se zpracovávají na celorepublikové úrovni. Více na www.zachranneprogramy.cz. ■

PŘÁVNÍ OKÉNKO

Nové právní předpisy a další dokumenty v oblasti ochrany přírody a krajiny

(Přehled vybraných aktualit převážně z období duben–květen 2025)

Právní předpisy:

Zákon č. 87/2025 Sb. ze dne 4. března 2025, kterým se mění zákon č. 458/2000 Sb., o podmínkách podnikání a o výkonu státní správy v energetických odvětvích a o změně některých zákonů (energetický zákon), ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony

Rozsáhlá novela energetického zákona (pracovně nazývaná Lex OZE III) prostupuje téměř všemi jeho ustanoveními a zasahuje i související zákony. Nově jsou formulována pravidla pro akumulaci energie, pravidla flexibilní výroby a spotřeby energie podle aktuální situace v síti, stejně jako pravidla agregace výrobců a odběratelů do skupin. V rámci takového uskupení bude možné regulovat spotřebu tak, aby se zefektivnilo využívání obnovitelných zdrojů a posílila stabilita sítě. Cílem změn je také podpořit sdílení energie, které nebude možné zakazovat či cenově znevýhodňovat. Novela dále zjednodušuje povolovací řízení u malých obnovitelných zdrojů a posiluje ochranu zákazníků s fixovanou cenou elektřiny či plynu. Nově se mj. stanoví i podmínky pro agrovoltaické výroby elektřiny umístěné na zemědělské půdě.

Účinnost: převážně 1. srpna 2025, zčásti 1. dubna 2025, další části postupně později

Nařízení Agentury ochrany přírody a krajiny České republiky č. 3/2025 ze dne 2. května 2025 o vyhlášení přírodní památky Milovské Perničky a stanovení jejích bližších ochranných podmínek

Přírodní památka se rozkládá na území kraje Vysočina, v katastrálních územích České Milovy a České Křižánky. Předmětem ochrany přírodní památky je geomorfologicky význačný rulový skalní útvar s ekosystémy skal a drolin a s přílehlými lesními ekosystémy bučin.

Účinnost: 17. května 2025

Nařízení Agentury ochrany přírody a krajiny České republiky č. 4/2025 ze dne 5. května 2025 o vyhlášení přírodní památky Zkamenělý zámek a stanovení jejích bližších ochranných podmínek

Přírodní památka se rozkládá na území kraje Vysočina, v katastrálním území Česká Cikánka. Předmětem ochrany přírodní památky je geomorfologicky význačný rulový skalní útvar typu vrcholové skalní hradby s ekosystémy skal a drolin a s přílehlými lesními ekosystémy bučin.

Účinnost: 20. května 2025

Nařízení Agentury ochrany přírody a krajiny České republiky č. 5/2025 ze dne 5. května 2025 o vyhlášení přírodní památky Štarkov a stanovení jejích bližších ochranných podmínek

Přírodní památka se rozkládá na území kraje Vysočina, v katastrálním území Nový Jimramov. Předmětem ochrany přírodní památky je geomorfologicky význačný skalní útvar typu vrcholové skalní hradby s okolními balvanitými sutěmi, ekosystémy skal a drolin a s přílehlými lesními ekosystémy bučin.

Účinnost: 20. května 2025

Nařízení Agentury ochrany přírody a krajiny České republiky č. 6/2025 ze dne 5. května 2025 o vyhlášení přírodní památky Prosička a stanovení jejích bližších ochranných podmínek

Přírodní památka se rozkládá na území kraje Vysočina, v katastrálním území Borovnice u Jimramova. Předmětem ochrany přírodní památky je geomorfologicky význačný rulový skalní útvar typu vrcholové skalní hradby s okolními balvanitými sutěmi, ekosystémy skal a drolin a s přílehlými lesními ekosystémy bučin.

Účinnost: 20. května 2025

Nařízení Agentury ochrany přírody a krajiny České republiky č. 7/2025 ze dne 5. května 2025 o vyhlášení přírodní památky Rybenské perničky a stanovení jejích bližších ochranných podmínek

Přírodní památka se rozkládá na území Pardubického kraje, v katastrálním území Pustá Rybná. Předmětem ochrany přírodní památky je geomorfologicky význačný rulový skalní útvar

s ekosystémy skal a drolin a s přílehlými lesními ekosystémy bučin.

Účinnost: 20. května 2025

Judikatura Česká republika:

Usnesení Ústavního soudu ze dne 12. března 2025, sp. zn. II. ÚS 3489/24

Ústavnímu soudu („ÚS“) byla předložena ústavní stížnost ve věci pokutování reportérky TV Nova s. r. o. za vstup do klidového území Krkonošského národního parku bez souhlasu orgánu ochrany přírody (o řešení kauzy ve správním soudnictví, rozsudku NSS č. j. 7 As 161/2024 ze dne 30. října 2024, informovala rubrika Právní okénko v č. 6/2024 Ochrany přírody).

ÚS shledal, že ústavní stížnost je zjevně nepodstatná, neboť nic nenasvědčuje porušení ústavně zaručených hodnot (tj. svobody pohybu, svobody projevu, svobody podnikání a práva na spravedlivý proces), kterých se TV Nova s. r. o. dovolává. Vznesené námítky byly již řádně a srozumitelně vypořádány obecnými soudy. ÚS uvedl, že přísná ochrana národních parků má své racionální odůvodnění. Veškeré využití národních parků musí být podřízeno zachování jejich přirozených ekosystémů odpovídajících danému stanovišti a musí být v souladu s cíli ochrany sledovanými jejich vyhlášením. Mediální společnost navíc nikdo neomezoval v tom, o čem může své diváky informovat; výkon svobody projevu ani svoboda médií totiž neznamenají, že se bez dalšího neuplatní jinak existující právní povinnosti.

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 14. března 2025, č. j. 5 As 253/2024

V předložené kauze NSS vyložil, že nesplnění náhradního opatření k nápravě podle § 86 ZOPK je trvajícím přestupkem. Opatření zde spočívalo v obnově funkcí rybníka a mělo (byť jen zčásti) kompenzovat následky neoprávněných zásahů, kterých se investor dopustil porušením podmínek ochrany zvláště chráněných živočichů a volně žijících ptáků při výstavbě sportovního a rekreačního areálu. Protože navrácení nedovoleně změněné části přírody do původního stavu bylo prakticky nemožné a především neúčelné, uložila ČIŽP příslušné opatření k nápravě. Za přestupek podle § 88 odst. 2 písm. g) ZOPK byl investor pokutován opakovaně, věcí se zabýval odvolací orgán i správní soudy.

Nápravná opatření vyplývající ze zákona mohou mít podobu povinnosti obnovit mokřady nebo tůň. Foto Martin Dušek

Městský soud dospěl k přesvědčení, že uvedený přestupek je jednorázovým deliktem s trvajícím následkem, a opakované pokutování nečinného investora je proto porušením zásady *ne bis in idem*, podle níž nikdo nemůže být dvakrát potrestán pro stejný skutek. MŽP se bránilo podáním kasační stížnosti. Argumentovalo, že tím, že investor nesplnil náhradní opatření k nápravě, vyvolal protiprávní stav spočívající v absenci přiměřené kompenzace uložené podle § 86 ZOPK. Zákonem chráněným zájmem zde totiž není samotné dodržení určené lhůty, ale splnění uloženého opatření sledujícího ochranu přírodních hodnot a ekologických funkcí dotčené části přírody. Tento zájem se uplynutím stanovené lhůty nevytrácí, ale trvá nadále až do provedení uloženého opatření, což se nestalo.

NSS se s argumentací MŽP ztotožnil a uvedl, že náprava, resp. kompenzace vzniklé újmy je z hlediska zájmů ochrany přírody a krajiny naprosto stěžejní a nástrojem, který k tomuto cíli směřuje, je právě opatření k nápravě, na které odkazuje dotčená skutková podstata přestupku. Toto opatření k nápravě však není vyčerpáno tím, že ho povinný subjekt nesplní ve stanovené lhůtě. Smyslem ukládání opatření k nápravě je dosáhnout určitého stavu, kterým je v tomto případě evidentně kompenzace jako taková, tedy vytvoření náhradního biotopu. Nesplněním náhradního opatření ve lhůtě se škodlivost daného přestupku nemění, spíše v čase stoupá. NSS proto uzavřel, že přestupek spočívající v tom, že právnícká nebo podnikající fyzická

osoba nesplní náhradní opatření k nápravě, které spočívá v povinnosti něco vykonat, je trvajícím přestupkem. Opakovaným uložením pokuty je zde postihováno vyvolání a udržování totožného protiprávního stavu (nesplnění opatření k nápravě) stejným pachatelem, avšak za odlišné časové období. A tímto odlišným časovým obdobím je dáno odlišení skutku. Zásada *ne bis in idem* proto porušena nebyla. S tímto právním závěrem NSS věc vrátil městskému soudu k dalšímu řízení.

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 4. dubna 2025, č. j. 10 As 25/2025

Řešený případ se týká procesu vyhlášení NP Křivoklátsko. MŽP na základě námitek obce Kublov pozemky ve vlastnictví této obce ze záměru vyloučilo. Proto již obec v procesu vyhlášení dále nebyla považována za osobu dotčenou na svých vlastnických právech. Rozklad, který obec podala, ministr zamítl. Okolnost, že ministr v řízení o rozkladu nevyhověl žádně z obecných ani věcných námitek, však přiměla obec k podání správní žaloby. Městský soud žalobu zamítl s odůvodněním, že nemůže věcně posuzovat otázky, jež s obcí, jejím územím a jejími občany nesouvisí.

V kasační stížnosti obec vysvětlila, že svou žalobu primárně směřovala proti samotnému vyhlášení NP. V současnosti jsou dotčené lesy dle obce „opečováné“, nejedná se tudíž o přirozené lesní porosty. Absence této péče

bude mít, dle názoru obce, na stávající porosty destruktivní vliv. Hrozí rozpad ekosystému a současného přírodního a kulturního bohatství, což zhorší životní prostředí občanů. Záměr, vypracování námitek obce ani rozhodnutí MŽP neobsahují dostatek informací a důkazů, že navrhovaná forma ochrany je vhodná, nezbytná a ve veřejném zájmu. A závěry městského soudu ve věci jsou dle obce nezákonné a nepřesvědčivé.

NSS vyložil, že účelem dotčeného ustanovení § 40 odst. 4 ZOPK o námitkách je toliko poskytnout ochranu vlastníkům nemovitostí, které jsou záměrem dotčeny. NSS, ve shodě s názorem městského soudu, konstatoval, že obec takovým vlastníkem není; pouhá blízkost území obce k záměru sama o sobě nemůže založit oprávnění podat příslušné námitky. S poukazem na § 58 odst. 1 ZOPK, podle něhož je ochrana přírody a krajiny veřejným zájmem, lze po obci a jejich obyvatelích legitimně požadovat, aby strpěli vznik a existenci NP ve své blízkosti. A to tím spíše, že se jejich území bezprostředně netýká žádných omezení plynoucích ze záměru vyhlásit NP. Kasační stížnost byla proto vyhodnocena jako nedůvodná a NSS ji zamítl.

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 24. dubna 2025, č. j. 3 As 227/2024

Při řešení kauzy se soud zabýval mj. povahou a využitelností informačního systému ochrany přírody podle § 72d ZOPK ve správních řízeních. MŽP zamítl odvolání proti rozhodnutí prvoinstančního

Informační systém ochrany přírody obsahuje i data o maloplošných ZCHÚ – zde PP Bobří soutěska v severních Čechách. Foto Martin Dušek

orgánu ochrany přírody (krajského úřadu), který odmítl udělit souhlas dle § 44 ZOPK k činnostem vymezeným v bližších ochranných podmínkách přírodní památky. Souhlas byl žádán ke změně dochovaného přírodního prostředí, sběru či odchytu živočichů, vstupu mimo vyznačené cesty a provádění změny způsobu hospodaření. Záměrem žadatele byl nekomerční lov drobných živočichů, které lze využívat jako krmivo pro akvarijní ryby. Lov měl být prováděn prostřednictvím planktonní sítky v tůňkách a vodních plochách nacházejících se v dotčené přírodní památce.

U krajského soudu nespokojený žadatel docílil vrácení věci prvoinstančnímu orgánu k dalšímu řízení. Soud zjistil, že orgány ochrany přírody obou stupňů ve svém rozhodování vycházely mj. z podkladů obsažených v informačním systému ochrany přírody („ISOP“). Soud dále shledal, že ISOP obsahuje řadu podkladů, které sice správní orgány na úseku ochrany přírody a krajiny využívají k výkonu státní správy, ale které nevycházejí z jejich vlastní úřední činnosti. Dokumenty pocházející z ISOP, ze kterých krajský úřad vycházel, tedy měly být podle krajského soudu přímo součástí správního spisu a krajský úřad jimi měl provést dokazování, což se nestalo. Rozhodnutí krajského úřadu proto shledal nepřezkoumatelným, jelikož skutkový stav, ze kterého úřad vycházel, neměl oporu ve správním spisu. ISOP je dle krajského soudu sice veřejně dostupný, obsahuje však tematicky širokou a obsahově pestrou množinu informací,

a po účastnících řízení tak nelze požadovat, aby v něm sami vyhledávali podklady, které by se teoreticky mohly vztahovat k předmětu řízení, jestliže správní orgán tyto podklady dříve neoznačí.

NSS obecně souhlasil s MŽP, které se u něj bránilo kasační stížností, v tom, že dokumenty a informace obsažené v ISOP mohou být správním orgánům známé z jejich úřední činnosti a jako takové nejsou předmětem dokazování. Podklady známými z úřední činnosti mohou přitom být i takové podklady, se kterými se správní orgán při své úřední činnosti „pouze“ setkal.

Stěžejními podklady napadeného rozhodnutí však byla data o počasí od ČHMÚ, která součástí ISOP nejsou. Krajský soud tedy správně konstatoval, že tyto podklady měly být součástí správního spisu a mělo jimi být provedeno dokazování. NSS souhlasil s krajským soudem i v tom, že krajský úřad postupoval v rozporu s § 36 odst. 3 správního řádu. Ve svém rozhodnutí totiž vycházel ze skutečností, které mu byly známy z jeho úřední činnosti, aniž by s těmito skutečnostmi žadatele seznámil a umožnil mu tak se k nim vyjádřit. NSS se tedy neztotožňuje s názorem MŽP, že užití podkladů obsažených v ISOP bylo pro žadatele předvídatelné. Obecně lze sice předpokládat, že orgány ochrany přírody budou ve svých rozhodnutích vycházet z odborných dokumentů, nelze ale předvídat, které konkrétní dokumenty to budou. Za takové situace tedy nelze po účastnících řízení požadovat, aby sami vyhledávali podklady, které by se teoreticky mohly vztahovat k předmětu řízení, pokud správní orgán tyto podklady dříve neoznačí. Krajský úřad tedy mohl ve svém rozhodnutí vycházet z informací, které byly obsaženy v ISOP a které mu byly známy z jeho úřední činnosti. S ohledem na § 36 odst. 3 správního řádu však měl žadatele s těmito skutečnostmi nejprve seznámit, resp. měl žalobci sdělit, z jakých konkrétních dokumentů hodlá ve svém rozhodnutí vycházet a kde konkrétně je lze dohledat. To se však nestalo a nezákonný postup krajského úřadu potvrdilo i MŽP. Kasační stížnosti MŽP proto NSS nevyhověl.

Aktuality sestavuje Sekce ochrany přírody a krajiny AOPK ČR (Olga Svobodová, Ph.D., olga.svobodova@nature.cz). ■

Ústřední seznam ochrany přírody (<https://drusop.nature.cz>):

Kód ÚSOP	Kategorie	Název chráněného území	Kraj	Datum vyhlášení/zrušení	Poznámka
462	PP	U Císařské studánky	Královéhradecký	03. 01. 2025	přehlášení
572	PR	Hrby	Jihočeský	10. 03. 2025	přehlášení
966	PR	Velká Kuš	Jihočeský	10. 03. 2025	přehlášení
969	PP	Kadovský viklan	Jihočeský	10. 03. 2025	přehlášení
971	PP	Sedlina	Jihočeský	10. 03. 2025	přehlášení
979	PR	Čertova hora u Vráže	Jihočeský	10. 03. 2025	přehlášení
2091	PP	Cikánka II	Hl. m. Praha	18. 02. 2025	přehlášení
2450	PP	Černá stráň	Královéhradecký	03. 01. 2025	přehlášení
6279	PP	Ptačí hrádek	Jihočeský	10. 03. 2025	nové vyhlášení
1987	PP	Bělohorská bažantnice	Královéhradecký	03. 03. 2025	přehlášení

RECENZE

Hydrologické revitalizace v horských a kopcovitých oblastech aneb Souhrn zkušeností s obnovou mokřadů, pramenišť a potoků ze Šumavy

Bufková, I. et al. (2024): Hydrologické revitalizace v horských a kopcovitých terénech. NP Šumava, Vimperk 2024, 204 pp.

Každý, kdo přemýšlí o obnově mokřadů v horách a pahorkatinách střední Evropy, by si nejprve měl přečíst knihu Ivany Bufkové.

V dubnu 2022 jsem se zúčastnila semináře „Voda ztracená a vrácená“ věnovanému revitalizacím mokřadů, pramenišť a toků ve volné krajině. Součástí semináře byla exkurze po realizovaných revitalizacích mokřadů v národním parku Šumava. Iva Bufková a projektový tým nám nadšeně ukazovali realizace v terénu, popisovali své zkušenosti a odpovídali na naše nekonečné dotazy. A především nám přislíbili publikaci, která shrne celou jejich neskutečnou práci.

A protože na Šumavě se sliby plní, kniha vyšla na podzim roku 2024. Ráda bych vám ji představila a doporučila vaší pozornosti.

Kniha v žádném případě není shrnutím již dříve všeobecně známých poznatků, ale podrobným popisem vlastních zkušeností, které autorka a její realizační tým získávali krok za krokem při realizaci jejich dlouholetého snu – zahladit šrámy, které na mokřadech Šumavy zanechalo především 20. století vyzbrojené bagry, buldozery a stranickými úkoly nařizujícími přetvořit zdejší přírodu v odvodněnou zemědělskou krajinu, a rozhodli se vrátit Šumavě její dřívější vodní režim a druhovou diverzitu.

Kniha je členěna do 15 kapitol. Obsahuje historický úvod k šumavským mokřadům, vysvětluje specifika revitalizací v horských a kopcovitých oblastech, pojem hydrologické revitalizace. Zabývá se přípravnou fází revitalizačních projektů. Zahrnuje kapitolu popisující jednotlivé typy revitalizačních opatření v mokřadech (rušení odvodňovacích kanálů, obnovu přirozeného vodního režimu, obnovu těžených rašelinišť) a také obnovu drobných vodních toků. Praktickou součástí knihy je popis problémů s omezenou nosností půdy,

Obnovené přírodní koryto potoka Častá na okraji revitalizovaného vrchoviště Stráženská slat' u Strážného, říjen 2024. Foto Kateřina Burianová

zpřístupňování lokalit pro revitalizaci. Shrnuje pravidla pro šetrnou realizaci opatření. Věnuje se také druhové ochraně a využití renaturačních procesů. Popisuje metody monitoringu pro vyhodnocení úspěšnosti revitalizace.

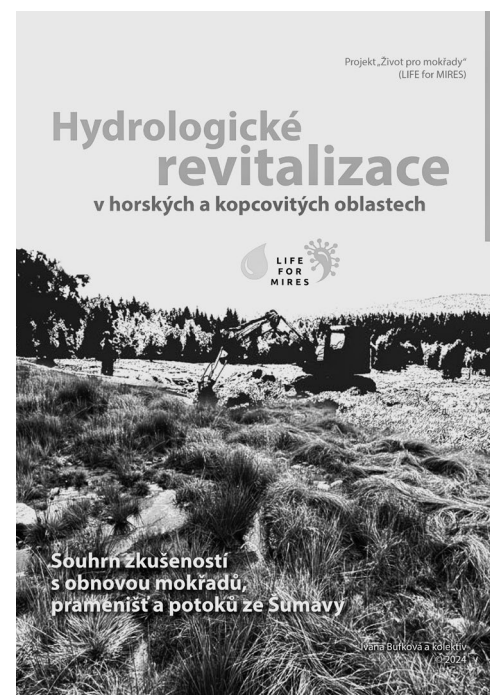
Důležitou součástí knihy jsou příklady realizací z projektu LIFE for MIREs. U každé realizace najdete základní popis lokality, identifikaci konkrétního problému, cíle revitalizace, popis provedených opatření a vývoj po revitalizaci. Vše je doplněno fotografiemi, mapou hydrologické situace na LIDAR, leteckým snímkem s vyznačením situace. Vybrána jsou místa s rozdílnou charakteristikou, například odvodněné prameniště Malý Bor u Prášil, přechodové rašeliniště u Tremlů, lesní prameniště a rašelinné smrčiny u Gerlovy Hutě, revitalizace odvodněných Dobrovodských luk a další.

Kniha je také doplněna o dřívější revitalizace z období 1999–2018. Monumentální je ukázka obnovy Černohorského močálu, který byl masivně odvodněn kvůli železné oponě, která lokalitu prakticky rozdělila na dvě části přes dva metry hlubokým a cca 5 metrů širokým povrchovým kanálem. Dalším úspěšným projektem bylo zablokování povrchových odvodňovacích rýh v rašelinných lesích v povodí Hučiny v roce 2005 a následná revitalizace regulovaného dolního úseku Hučiny v letech 2020–2021.

Zajímavým detailem je také opakující se tabulka popisující revitalizační opatření v číslech, kde najdete mimo jiné náklady jednotlivých akcí.

Třináctou kapitolou představované knihy je shrnutí důležitých zásahů a postřehů pro revitalizace ve svažitých terénech.

Pokud chceme opravdu začít napravovat vodní poměry v širším měřítku, což je na Šumavě ulehčeno uceleným vlastnictvím pozemků, pak se jistě nevyhneme vyřešení mnoha problémů a otázek. Na většinu z nich odpovídá i tato kniha. Z popsanych závěrů a skutečností vyplývá nutnost nastavení vhodnějších parametrů dotací z různých rezortů. Je vhodné

zrušit povinné odkupy opevnění vodních toků při realizaci revitalizací, soustředit se na velké plochy státní půdy a zde přednostně napravit poškozené hydrologické poměry.

Kniha se stala skutečností, je napsána srozumitelně a je vhodná nejen pro odbornou veřejnost, ale i pro studenty či pracovníky zapojené do vodohospodářské praxe.

Kniha realizována z projektu: „Život pro mokřady“ LIFE for MIREs (LIFE17 NAT/CZ/000452)

Web projektu: <https://life.npsumava.cz> ■

Kateřina Burianová

SUMMARY

Härtel H., Pergl J., Perglová I. & Bauer P.: Non-native and Invasive Alien Species Management Strategy at the Regional Level: An Example from České Švýcarsko/Bohemian Switzerland

Invasive alien species are one of main threats to biodiversity worldwide. While at the global level, efforts to eradicate or at least control some invasive alien species may seem difficult or even impossible, at the regional (= sub-national) to local level, their management can be very effective. A differentiated approach to both the selection of invasive alien species and the space and time in which eradication/control may (or may not) be effective is proving to be a key factor. Just such an approach has been chosen for the new Non-native and Invasive Alien Plant Species Management Strategy in the České Švýcarsko/Bohemian Switzerland National Park and the Labské pískovce/Elbe Sandstones Protected Landscape Area 2025-2041 (hereinafter the Strategy), which can also serve as a methodological inspiration for other Specially Protected Areas in the Czech Republic. The Strategy defines priority objectives, which are to inform and involve the public and other target groups, to improve or maintain the current status of the sites of extraordinary value from a point

of view of nature conservation and ensure their permanent monitoring and management, to prevent the 2022 fire site from becoming a centre of plant invasions in the České Švýcarsko/Bohemian Switzerland National Park (NP) for selected species, to ensure monitoring and management at key sites for further invasive alien species spreading (especially along watercourses). The strategy is a comprehensive matrix combining 4 types of sites in terms of management objectives, approx. 50 invasive species and a range of 5 levels of management intensity. The most important species concerned are the Tree of heaven, also known as the Ailanthus tree (*Ailanthus altissima*), Giant hogweed (*Heracleum mantegazzianum*), pokeweeds (*Phytolacca* spp.), Wild black cherry (*Prunus serotina*), Eastern white pine (*Pinus strobus*) and the Narrow-leaved ragwort (*Senecio inaequidens*). The Strategy should be regarded as a starting point only, which must be followed by the preparation of an action plan specifying the necessary procedures and measures as well as the detailed responsibilities of NP's individual units or staff. ■

Kosejk J. & Truhlářská P.: The Territorial System of Ecological Stability Plans in Protected Landscape Areas: A Step towards Better Nature Conservation

The Nature Conservation Agency of the Czech Republic (NCA CR) has been updating the Territorial System of Ecological Stability (TSES, a multilevel ecological network) plans for a long time. In 2021-2023, it implemented a project called 'TSES plan in Protected Landscape Areas', the output of which was the preparation of the current TSES plan for 20 Protected Landscape Areas (PLAs) managed by the NCA CR. Currently, the NCA CR is preparing an update of the TSES plan for the remaining 5 PLAs under its management and for the proposed Krušné hory/Ore Mountains PLA. The basic methodological basis was the updated Methodology for the TSES delineation (Ministry of the Environment of the Czech Republic 2017), with more emphasis on the specific biological aspects of the area under consideration, namely a greater inclusion of selected natural habitats. The main principle of the TSES delineation was taking into account the current state of the landscape. The biogeographical representativeness principle, i.e. that potential natural ecosystems on more

than 95% of the Czech Republic's territory are forest ecosystems, and therefore that representative biocentres (= core areas of the ecological network) must be mostly forest ones, was not applied there. The division into natural and anthropogenic TSES was not used, too. During the procedure, special emphasis was placed on grassland, woodland and aquatic ecosystems. These sites are often more valuable and harbour higher biodiversity than compact forest cover. It is therefore desirable to preserve the diversity and mosaic nature of these TSES components and to favour regular mowing over afforestation. As a result, the TSES plans for individual PLAs are used as a basis for the preparation of territorial/land-use planning documentation, TSES projects, the implementation of comprehensive land management, forest management plans and water management plans. ■

Jakubínský J., Donoval J., Štěrbová L. & Pechanec V.: Assessment of Ecostabilizing Floodplain Function in the Czech Republic

The article provides an overview of the key outputs of the "Functional floodplain" project, focused on the assessment of the floodplain ecosystem functions. The main result of the project is a methodological procedure, based on which it is possible to express the magnitude of the human activities impacts in the landscape, which directly or indirectly affect the performance of the basic functions in a specific selected floodplain ecosystem. In the case of intensive land utilization, it is therefore possible to determine whether the given floodplain ecosystem has been still performing certain functions supporting the ecological stability of the area. In practice, the result is useful especially in nature conservation and landscape protection, when making decisions (planning) on the development of areas within floodplains (as Significant Landscape Elements pursuant to Act No. 114/1992 Gazette on Nature Conservation and Landscape Protection, as amended later), or when designing ecosystem restoration actions at degraded sites. The application of the methodology into practice is facilitated by a supporting tool - a web map application displaying the degree of performance of selected ecosystem functions in floodplains at the national level, including the resulting eco-stabilization function and the extended layer of the currently defined floodplains along the main rivers in the Czech Republic. ■

Dušek M., Bureš P., Hromádka R. & Bogdan V.: Biological Surveillance on Transport Construction Sites

Infrastructure and transport constructions in the countryside (and not only there) usually pose a major impact on nature and the landscape. The negative impacts can be reduced to a large extent by a complex of mitigation and compensation measures. However, all measures must be implemented correctly, including often crucial details, which is unfortunately not a given. A large part of the measures is ordered by State Nature Conservancy authorities under exemptions from the protection conditions for Specially Protected Species, but they may also result from the conditions of the EIA binding opinion and other permits. Fortunately, a condition requiring the developer to carry out biological surveillance has therefore become a standard part of the relevant permits. This is important because it ensures that all conditions are complied with and fulfilled throughout the construction process. Therefore, the primary task of the bio-surveillance is to carry out an environmental risk analysis. In addition, it is necessary to monitor compliance with deadlines (e.g. for tree felling, soil clearance or alteration and relocation of watercourses), the construction and maintenance of temporary migration barriers, the implementation of certain construction works such as watercourse alterations and, last but not least, the felling of trees and their compensatory planting. In addition, the biological surveillance carries out rescue wild plant and animal transfers and continuously monitors the entire construction. In the future, it is essential that bio-surveillance becomes a standard feature of all large-scale construction projects, both during the design and operational phases. It is necessary to convince all actors, including contractors, through the individual cases in practice that early and preventive treatment of all environmental conditions will simplify and speed up their activities. Such an approach will reduce serious conflicts during construction and raise the profile of the State Nature Conservancy in the sector. ■

Müllerová J. & Forejt M.: New Assessment of Memorial/Veteran Trees in the České středohoří/ Central Bohemian Uplands Protected Landscape Area

In 2023-2024, a dendrological assessment of 125 declared Memorial/Veteran Trees

Memorial/Veteran Tree – Lime tree near the village of Slunečná in the Central Bohemian Uplands Protected Landscape Area (northern Bohemia). Photo by Jitka Müllerová

(162 individuals) in the České středohoří/Central Bohemian Uplands Protected Landscape Area (northern Bohemia) was carried out. The current documentation was revised and a management plan for the next 10 years was developed. The project outputs also include a possible software for planning and structure of tree inspections. Trees were visually assessed from the ground between July 2023 and April 2024. Each individual was visited twice in the field: once in leafed and once in leafless condition. For each tree, 63 parameters were evaluated

and recorded. Some trees are outstanding in landscape terms and shape the character of the site, others provide cultural messages at vanished human settlement sites. The Memorial/Veteran Trees often are trees of exceptional size and of high dendrological value, or they may be trees of significant habitat value. The characteristic should be taken into account when setting the planting target. The trees are divided into five categories, which are further refined by sub-categories. The level of significance is then further qualitatively rated on a five-point

The Na požárech/At Fires National Nature Monument in the Český les Mts. Protected Landscape Area (western Bohemia). Photo by Daniela Hlinková

scale. Of the 162 trees evaluated, 122 are deciduous (75%) and 40 are coniferous (25%). The representation of rowans or mountain-ashes (*Sorbus* spp.) among the Memorial/Veteran trees (1 wild service tree *Sorbus torminalis*, 7 service trees *Sorbus domestica* evaluated) can be considered exceptional in the Czech Republic. The famous common medlar (*Mespilus germanica*) tree at the village of Miřejovice is the only Memorial/Veteran Tree of this species in the Czech Republic and probably also the smallest one in the country. ■

Vrba P, Čížek L., Faltýnek Fric Z., Filipov P., Spitzer L. & Konvička M.: Has the European Spruce Bark Beetle Outbreak Revived the Czech Commercial Forests?

In the Czech Republic, as well as in the whole of Central Europe, there have been unprecedented outbreaks of the European spruce bark beetle (*Ips typographus*) in the last 20 years, followed by widespread dieback of Norway spruce (*Picea abies*) plantations (especially) in low elevation areas. The outbreak development has changed

the vegetation cover of large sections in the landscape. Thanks to the saving of other tree species during salvage cutting, formations remotely resembling a “savannah” with scattered trees and shrubs have appeared there. Richly flowering herbs, typical of forest clearings, have dramatically increased the nectar supply. Dead wood, which is a scarce resource in commercial forests, was found in unprecedented quantities at some sites. In 2021, the research was conducted in three areas located in different stages of the outbreak, namely in the Nížký Jeseník/Low Jeseník Mts. (northern Moravia/southern Silesia), Křižanovská vrchovina/Křižanov Highlands (the Českomoravská vrchovina/Bohemian-Moravina Highlands) and Lišovský práh Hilly Area (South Bohemia). Four groups of organisms were monitored in all areas - vascular plants, diurnal butterflies, moths and saproxylic beetles. Surprisingly rich communities were found in all monitored groups. The total number of species found is approx. one third of the diurnal butterflies and moths, one eighth of the saproxylic beetles and one tenth of the vascular plants known from the whole Czech Republic. Red-listed species were also found in all the groups. It turns out that the

outbreak has spectacularly returned to the Czech Republic's landscape two phenomena that were historically and prehistorically quite common there – groves/open forests and the associated abundant supply of sun-exposed dead wood. Moreover, the grove or open forest regeneration is only temporary. Most of the areas disturbed by the outbreak will be reforested sooner or later. Nevertheless, some lessons can be learnt from the European spruce bark beetle outbreak that may contribute to the recovery of subsequent stands. ■

Jelínková J.: Amendment to Act on Compensating Damages Approved

Act No. 115/2000 Gazette on Providing Compensation for Damage Caused by Selected Specially Protected Animals, will be amended as of 1 January 2026. The Ministry of the Environment of the Czech Republic together with the Nature Conservation Agency of the Czech Republic had prepared the basis for this amendment already in 2021, but failed to make it a priority in the legislative process. The key shortcomings of the current law include, in particular, the demanding method of damage administration, the deadlines for submitting applications (the same for reporting single and continuous damage), the range of beneficiaries of damage compensation (many of them are paid by the State itself from the State Budget), the insufficient range of compensation provided (e.g. for damage caused by the Gray wolf *Canis lupus*, it is not possible to compensate game farm owners), conditions for obtaining the right to compensation (there is no condition for minimum security of livestock against attacks by the Gray wolf) and the law does not stipulate a condition for breeding livestock according to the Breeding Act. The newly approved amendments include, in particular, the list of domesticated animals for which damages are payable (it is extended to all types of livestock species and damages will be payable for all dogs), the establishment of a decree to set the minimum parameters for securing selected livestock species (mainly sheep and goats) against attacks by the Gray wolf, the establishment of the basic principle of liability and prevention, the demonstration of the legality of breeding in terms of Act No. 154/2000 Gazette on Breeding and Documentation of Farmed Animals and Amending of Some Relating Acts and Regulations for selected livestock species in case of damage caused by wolves and other changes. Decrees are currently being

drafted to amend the law so that it can be effectively implemented by January 2026. ■

Pešout P., Šoltysová L. & Růžička T.: Network of Houses of Nature in the Czech Republic

In the Czech Republic, communication with, education of and raising awareness among the general public and the target groups (CEPA) has long been one of the main priorities of the State Nature Conservancy. One of the effective CEPA's forms is the provision of information directly in the field using the visitor infrastructure. In 2009, the Nature Conservation Agency of the Czech Republic (NCA CR) adopted the House of Nature Programme with a target to establish a visitor centre in selected Protected Landscape Areas. The concept was approved by the Ministry of the Environment of the Czech Republic in the same year. From the very beginning, its status as a Public-Private Partnership (PPP) project was crucial for the further Programme's development. Gradually, the long-term involvement of local and regional partners in CEPA activities and in shaping the whole House of Nature Programme has proved to be a definite asset. Each visitor centre works with regional destination management organisations to promote the region appropriately. The building of most of the Houses of Nature has been financed mainly from the Operational Programme Environment, Interreg programmes and to a significant extent from the Programme partners' own resources. Currently, 24 facilities (15 visitor centres, *i.e.* Houses of Nature and 9 information centres) provides visitors with services in 18 Protected Landscape Areas, one National Nature Reserve and one National Nature Monument included in the House of Nature Programme. Visitor numbers to the facilities have been increasing, reaching almost 0.5 million in 2024. The long-term goal of the House of Nature Programme is the active operation of a visitor centre in each of the Protected Landscape Areas managed by the NCA CR and in selected National Nature Reserves and National Nature Monuments with high visitors' attendance. ■

Hlinková D.: Nature Conservation in Dialogue: 20 Years of the Český les Mts. Protected Landscape Area

The Český les Mts. Protected Landscape Area (western Bohemia) was established on August 1, 2005. It covers an area that for forty years was non-go zone or a zone with limited access due to the Iron Curtain there and therefore, was

Due to deforestation and other land-use changes tropical dry forests have been dramatically declining (Central Panama). Photo by Jan Plesník

purposely neglected not only from the perspective of tourism development but also nature conservation. From the outset, the new Protected Landscape Area (PLA) has been making efforts to meet the expectations of the region and has worked systematically to develop partnerships. In the early years of the PLA's existence, the first interpretive tools began to be developed. Information boards were placed on hiking trails and trailheads, but often without a clear concept. The turning point came in 2006, when the first issue of the magazine *Český les* was published. Three years later, the calendar of events "Come with us to nature" was launched, offering a regular overview of outdoor excursions, lectures and thematic events in the region. Other important milestones include establishing several nature trails/educational paths. Since 2009, hikers have been able to follow the Podkovák, Vodní svět/Water World and Capartice Meadows trails, and later the Sklářství/Glas Industry and Chodovské skály Rocks trails were added. A key

step in the CEPA implementation was building the Český les House of Nature. The visitor centre was opened in the historical post office building in the municipality of Klenčí pod Čerchovem in 2016. An important event in partnership cooperation is the Český les Day, where the natural and cultural values of the area are jointly presented. Each year it is held in a different place and on a different theme. An indispensable partner in transboundary cooperation is the Centre Bavaria Bohemia (CeBB) in Schönsee, a cultural institution serving to strengthen Czech-Bavarian cultural and partnership cooperation. ■

Zajíček P.: The First Making the Na Špičáku Cave a Show Cave 140 Years Ago

The Na Špičáku Cave is one of the most important natural and cultural monuments in Silesia. Several natural phenomena contributed to its creation and unique shaping. It has

been accessible since time immemorial, as evidenced by hundreds of inscriptions, signatures, drawings and paintings on the walls. In 1885, it was officially open to the public for the first time, thus making it a show cave, although for one year only. Nevertheless, a tourist lodge with a dance floor was built there. A number of valuable documents have been preserved from this period. The caves were professionally explored and documented, and the first-floor plan map of the cave was elaborated. After 1885, the official tourist visits at the Na Špičáku Cave ended, but the tourist hut built near the cave continued in its operation. During World War II, the underground spaces beneath Mt. Velký Špičák became a hiding place, and just after the war, members of the Wehrwolf movement also hid there. The modern history of the caves begins in the 1950s. In 1954-1955 the caves were electrically illuminated. A tunnel was built from the outermost part to the new exit. Since the cave tour is on one level and there are no stairs inside the cave, the access route to the exit was modified in 1995 and the tour became wheelchair accessible. The Na Špičáku Cave has a total length of 430 metres with a height range of 10 metres. The visiting route is 220 metres long and the tour takes approx. 35 minutes. The underground spaces are an important wintering ground/hibernaculum for bats and therefore, the cave is closed to visitors in November and December. ■

Härtel H.: European Transboundary Protected Areas: Hálđi (Norway/Finland)

The Hálđi Transboundary Area is part of the network of European transboundary parks certified by the EUROPARC Federation (since 2021). The park covers a total area of 3,099 km², comprising the Käsivarsi Wilderness Area in Finland and Reisa National Park along with the Ráidsduottarhálđi Protected Landscape in Norway. The transboundary conservation efforts aim at preserving and maintaining the area's unique natural and cultural values. There are three main landscape types in the Hálđi Transboundary Area: (i) mountains (fells), with the highest point, Hálđi, at 1,361 meters above sea level on the Norwegian side, (ii) plateaus, and (iii) river valleys, including the deep canyon of the Reisaelva River. The area is part of the Sámi homeland and is closely tied to extensive reindeer husbandry. ■

Plesník J.: The IUCN Red List Also Assesses Threats to Ecosystems on a Global Scale

Red Lists of globally threatened species have been regularly issued by the International Union for Conservation of Nature (IUCN) since the early 1960s. But the idea of presenting threatened components of biological diversity

has long been about more than just species and other taxa. At the IUCN, the multifaceted issue of ecosystems is dealt with mainly by the Commission on Ecosystem Management (CEM). Delineating what an ecosystem is and establishing benchmarks for their assessment and classification is extremely complex. The first draft of the criteria was published after three years of intensive discussions. Five criteria were proposed for determining the degree of threat to ecosystems, namely: (i) Reduction in geographical distribution of the ecosystem (quantitative loss of the ecosystem); (ii) Restricted geographical distribution of the ecosystem; (iii) Degradation of the non-living (abiotic) component in the ecosystem as environmental degradation; (iv) Disruption in biotic processes and interactions reflecting deterioration of the living component of the ecosystem; and (iv) Quantitative risk analysis, i.e. analysis of the possible collapse of the ecosystem. In 2024, the IUCN published the first ever Red List of Threatened Ecosystems. For this purpose, experts have chosen specific but relatively well-defined ecosystems that have been known for some time to be in a generally unfavourable state - mangroves. We will therefore deal with this topic in more detail in a future issue of our journal. ■

KONTAKTY NA AUTORY:

Kateřina Burianová

AOPK ČR,
RP Jižní Čechy
katerina.burianova@aopk.gov.cz

Martin Dušek

AOPK ČR,
šéfredaktor časopisu
Ochrana přírody
martin.dusek@aopk.gov.cz

Michal Forejt

AOPK ČR,
RP SCHKO České středohoří
michal.forejt@aopk.gov.cz

Jonáš Gaigr

AOPK ČR,
Oddělení sledování
stavu druhů živočichů
jonas.gaigr@aopk.gov.cz

Handrij Härtel

Správa národního parku České
Švýcarsko
Odbor ochrany přírody
h.hartel@npcs.cz

Daniela Hlinková

AOPK ČR,
RP SCHKO Český les
daniela.hlinkova@aopk.gov.cz

Jiří Jakubinský

Ústav výzkumu globální změny AV ČR
jakubinsky.j@czechglobe.cz

Jindřiška Jelínková

AOPK ČR,
ředitelka Odboru druhové ochrany
jindriska.jelinkova@aopk.gov.cz

Jaromír Kosejk

AOPK ČR,
ředitel Odboru obecné ochrany
přírody a krajiny
jaromir.kosejk@aopk.gov.cz

Jan Květ

čestný člen
Českého ramsarského výboru
Jan.Kvet@seznam.cz

Jitka Müllerová

Stromy, krajina, zeleň, s.r.o.
muellerova.j@seznam.cz

Pavel Pešout

AOPK ČR,
ředitel Sekce ochrany
přírody a krajiny
pavel.pesout@aopk.gov.cz

Jan Plesník

AOPK ČR,
poradce ředitele
jan.plesnik@aopk.gov.cz

Tomáš Růžička

AOPK ČR,
vedoucí Samostatného oddělení
vnějších vztahů
tomas.ruzicka@aopk.gov.cz

Michal Servus

Ministerstvo životního prostředí
vrchní ředitel sekce ochrany přírody
a krajiny
Michal.Servus@mzp.gov.cz

Olga Svobodová

AOPK ČR,
Sekce ochrany přírody a krajiny
olga.svobodova@aopk.gov.cz

Lenka Šoltysová

AOPK ČR,
Samostatné oddělení vnějších vztahů
lenka.soltysova@aopk.gov.cz

Pavlna Truhlářská

AOPK ČR,
vedoucí Oddělení ochrany krajiny
pavlna.truhlarska@aopk.gov.cz

Pavel Vrba

Biologické centrum AV ČR
Entomologický ústav
vrba_pavel@centrum.cz

Petr Zajíček

Správa jeskyní ČR,
Oddělení péče o jeskyně
zajicek@caves.cz